

Umowy handlowe UE – szansa czy zagrożenie dla polskiego handlu rolno-spożywczego?

mgr Małgorzata Bułkowska

Zakład Ekonomiki Agrobiznesu i Biogospodarki

15.10.2021

INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOSCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY

Plan prezentacji

---

1. Umowy o wolnym handlu UE jako element wspólnej polityki handlowej Unii Europejskiej
2. Kwestie regulowane w umowach
3. Polski handel produktami rolno-spożywczymi
4. Wpływ FTA na wyniki polskiego handlu zagranicznego
5. Szanse i zagrożenia

Wspólna polityka handlowa Unii Europejskiej

Art. 207 pkt. 1. Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

Wspólna polityka handlowa jest oparta na jednolitych zasadach, w szczególności w odniesieniu do zmian stawek celnych, zawierania umów celnych i handlowych dotyczących handlu towarami i usługami oraz do handlowych aspektów własności intelektualnej, bezpośrednich inwestycji zagranicznych, ujednolicenia środków liberalizacyjnych, polityki eksportowej, a także handlowych środków ochronnych, w tym środków podejmowanych w przypadku dumpingu lub subsydiów. Wspólna polityka handlowa prowadzona jest zgodnie z zasadami i celami działań zewnętrznych Unii.

Dlaczego Unia Europejska zawiera umowy o wolnym handlu?

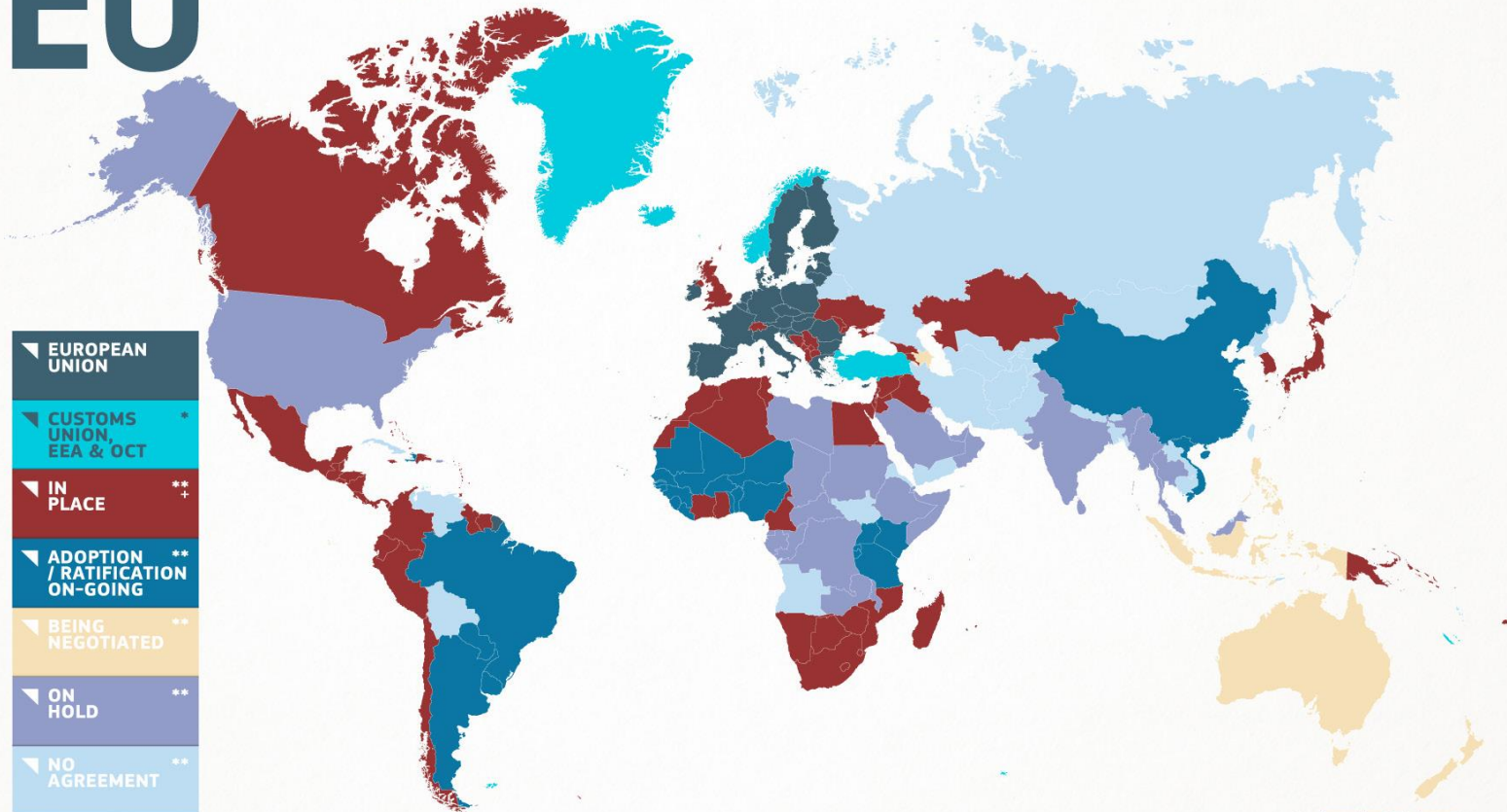
- przedłużające się wielostronne negocjacje Rundy z Dauhy oraz malejące znaczenie Światowej Organizacji Handlu,
- umowy handlowe jako instrument poprawy konkurencyjności unijnych producentów na rynkach zagranicznych,
- zakres przedmiotowy obecnych umów jest znacznie szerszy niż kiedyś.

Rodzaje umów handlowych UE

- **umowy „pierwszej generacji”** – wynegocjowane przed 2006 r.;
- **umowy „nowej generacji”** – obejmują oprócz ochrony celnej także nowe obszary;
- **pogłębione i kompleksowe strefy wolnego handlu** (Deep and Comprehensive Free Trade Areas – DCFTA) – tworzą silniejsze powiązania gospodarcze między UE a krajami sąsiadującymi;
- **umowy o partnerstwie gospodarczym** (Economic Partnership Agreement – EPA) – koncentrują się na potrzebach rozwojowych regionów Afryki, Karaibów i Pacyfiku.

Kraje według rodzaju relacji handlowej, jaką z danym krajem posiadała UE

EU trade agreements 2021

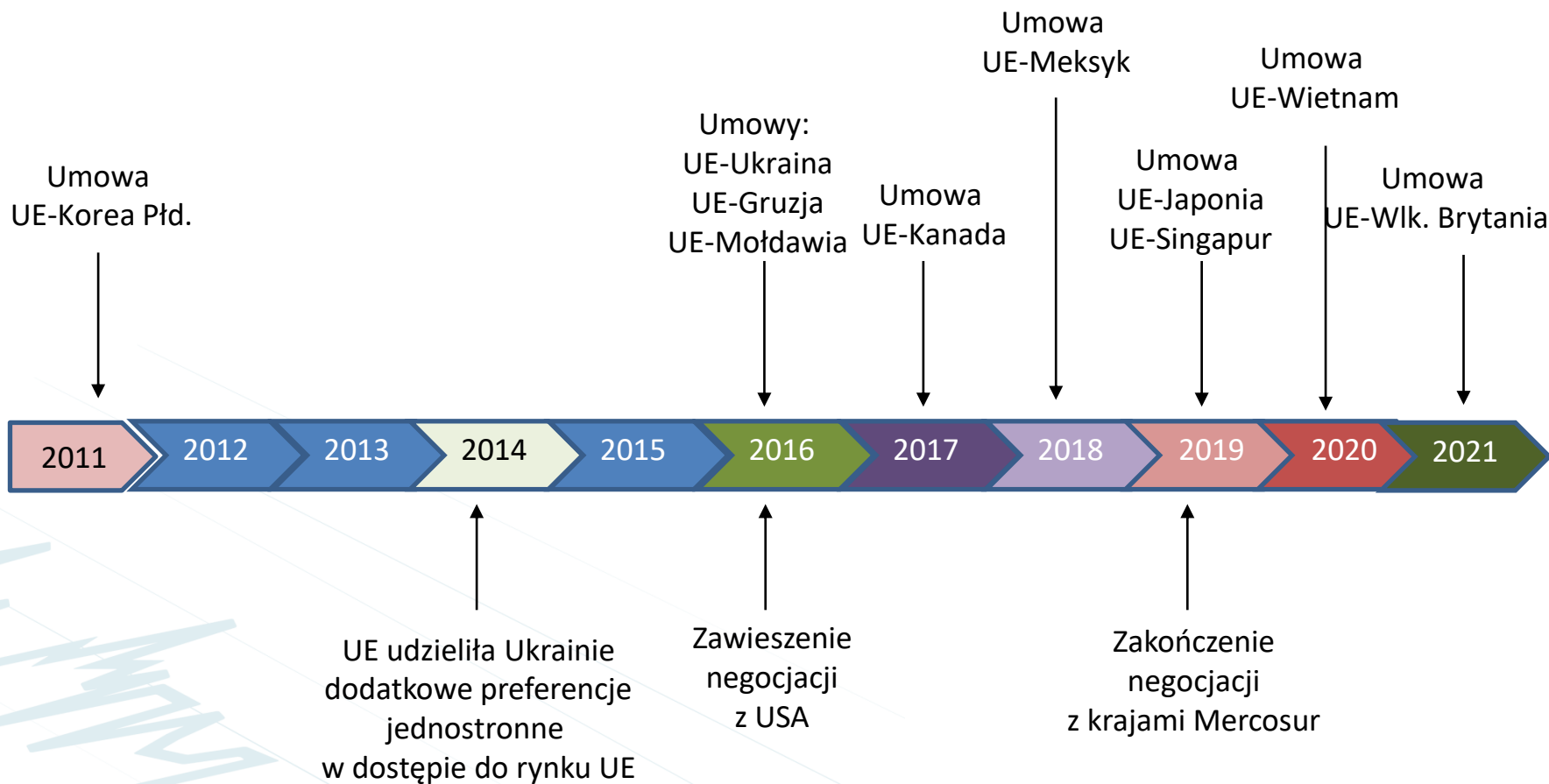
* European Economic Area (EEA) / Overseas Countries and Territories (OCT).

** Free Trade Agreement (FTA), Deep and Comprehensive Free Trade Agreement (DCFTA), Investment Agreement, Enhanced Partnership and Cooperation Agreement (EPCA), Partnership and Co-operation Agreement with preferential element (PCA).

+ The agreements with Chile, Tunisia, and Eastern and Southern Africa are currently being updated; the updated agreement with Mexico is under ratification. The DCFTA with Georgia does not apply in South Ossetia and Abkhazia. The agreement between the EU and the United Kingdom is applied provisionally, pending ratification by the EU.

Umowy handlowe UE - harmonogram

Główne kwestie regulowane przez umowy

- liberalizacja ceł
- ułatwienia w zakresie barier technicznych i regulacyjnych,
- normy sanitarne i fitosanitarne,
- reguły pochodzenia towarów,
- dostęp do rynku zamówień publicznych,
- liberalizacja w handlu usługami,
- ułatwienia w zakresie inwestycji,
- ochrona praw własności intelektualnej,
- kwestie dotyczące małych i średnich przedsiębiorstw.

Rozwiązania w zakresie liberalizacji dostępu do rynków przewidziane w umowach UE

Pełna liberalizacja z dniem wejścia umowy w życie

Stopniowe znoszenie ceł (liberalizacja w ramach okresów przejściowych)

Stopniowa redukcja ceł (redukcja w ramach okresów przejściowych)

Preferencyjne/ bezcłowe kontyngenty taryfowe

Wyłączenie z liberalizacji

Produkty **najmniej** wrażliwe

Produkty **najbardziej** wrażliwe

Średnie stawki KNU na produkty rolno-spożywcze w 2020 r. (%)

Wyszczególnienie	Średnia arytmetyczna stawka celna KNU										
	UE	Kanada	Gruzja	Japonia	Korea Płd.	Meksyk	Mołdawia	Singapur	Ukraina	Wietnam	Brazylia
Produkty zwierzęce	15,6	23,1	24,5	11,1	21,5	16,7	15,3	0	10,6	14,3	8,3
Produkty mleczarskie	37,1	51,7	17,2	89,3	66	23,7	14	0	10	10,3	18,3
Owoce, warzywa i rośliny	10,6	22	17,8	11,9	58,7	16	12,8	0	9,9	20,2	9,7
Kawa i herbata	5,9	19,6	18,5	15,1	56,4	20,4	10,6	0	5,7	24,5	13,3
Zboża i produkty zbożowe	13,7	23,7	13,6	34,6	187,1	9,5	11	0	12,4	17,8	10,7
Nasiona oleiste, tłuszcze i oleje	5,3	11,6	11,1	12,9	40,7	7,2	9,9	0	8,3	8,6	7,9
Cukier i wyroby cukiernicze	24,5	40	12,6	22,1	15,7	32,4	15	0	19,4	17,8	16,5
Napoje i tytoń	19,1	25,3	17,4	14,4	31,4	27,6	15,4	1,7	7	42,3	17,3
Bawełna	0	0	5	0	0	0	0	0	1,4	6	6,4
Pozostałe produkty rolne	3	10,9	9,6	4	20,4	6,6	7,6	0	5,4	6,6	7,7
Produkty rolno-spożywcze (wg WTO)	11,2	12,7	5,9	15,8	56,8	14	11,7	0,1	9,1	16,5	10,1
Ryby i produkty rybne	11,6	24,8	16	5,7	16,7	14	3,6	0	2,7	15,1	10,3

Przykłady produktów objętych stopniową liberalizacją przez okres kilku lat

Umowa	Przywóz do kraju partnera	Przywóz do UE
FTA z Koreą Płd.	ryby, niektóre warzywa i owoce, przetwory z ryb, przetwory z owoców	wołowina, ryby, mleko i śmietana w proszku, przetwory z ryb
DCFTA z Ukrainą	sery, warzywa, przetwory mięsne, wina; drób, mięso z owiec i kóz, przetwory mleczarskie	przetwory z ryb
Umowa z Meksykiem	wieprzowina, mięso z owiec i kóz, mięso z kurcząt, przetwory z mięsa, niektóre przetwory z warzyw i owoców	czekoladki z alkoholem, wyroby cukiernicze, większość przetworów z warzyw i owoców
EPA z Japonią	niektóre rodzaje mięsa i przetworów mięsnych, niektóre owoce i warzywa, przetwory warzywne i owocowe, oleje, napoje spirytusowe	niektóre ryby, krewetki, kraby, homary
Umowa z Wietnamem	wina i napoje spirytusowe, mrożona wieprzowina, wołowina, produkty mleczarskie, drób	brak produktów
CETA z Kanadą	serwatka, jęczmień dla celów browarniczych, sól, skrobia, cukier	mięso i podroby z niektórych zwierząt, przetworzone homary, mięso z owiec i kóz, kukurydza cukrowa, pszenica, żyto, jęczmień, owies, skrobie, cukier, przetworzone krewetki i kraby, mrożony dorsz atlantycki i halibut
Mercosur	łosoś, orzechy nerkowca, koncentrat jabłkowy, wieprzowina, mięso z owiec i kóz, wino, piwo, papierosy, oliwa z oliwek	wybrane warzywa i przyprawy, tytoń i papierowy, zwierzęta żywe, mąka pszenna, wyroby czekoladowe

Liberalizacja w ramach preferencyjnych kontyngentów taryfowych - wybrane produkty

Umowa	Przywóz do kraju partnera	Przywóz do UE
FTA z Koreą Płd.	mleko i serwatka w proszku, niektóre rodzaje serów, masło, pomarańcze	brak produktów
DCFTA z Ukrainą	mięso wieprzowe, drobiowe (wraz z przetworami) oraz cukry	zboża i przetwory zbożowe, wieprzowina, wołowina, drób, mleko w proszku, masło, miód, czosnek, koncentrat winogronowy i jabłkowy oraz papierosy
Umowa z Meksykiem	wołowina, podroby wołowe, nogi i uda z kurczaków, mleko i śmietana, mleko w proszku, masło, sery, świeże brzoskwinie, lody, przetwory zawierające mleko	wołowina, podroby wołowe, szynki wieprzowe, jaja, miód, mrożone truskawki, przetworzony tuńczyk, sok pomarańczowy, przetwory ze szparagów, etanol, rum
EPA z Japonią	pszenica i jęczmień oraz mąka, kasze i przetwory z nich, niektóre rodzaje mleka, masła, serwatki i serów	brak produktów
Umowa z Wietnamem		ryż, kukurydza, czosnek, grzyby, jaja, cukry i produkty o wysokiej zawartości cukru, skrobi z manioku, etanolu, surimi i tuńczyka w puszkach
CETA z Kanadą	ser wysokiej jakości i przemysłowy	mięso i podroby jadalne z bydła (w tym mięso bizonów), mięso i podroby jadalne ze świń, przetworzona kukurydza cukrowa
Mercosur	mleko w proszku, ser, preparaty dla niemowląt, czosnek,	świeża i mrożona wołowina, świeża i mrożona wieprzowina, mięso drobiowe, mleko w proszku, ser, preparaty dla niemowląt, ryż, jaja, miód, czosnek

Produkty wyłączone z liberalizacji

Umowa	Przywóz do kraju partnera	Przywóz do UE
FTA z Koreą Płd.	czosnek, cebula, papryka, jęczmień, żeńszęń (wyłączenie z liberalizacji), ryż, mąkę ryżową oraz różne przetwory z ryżu i mąki ryżowej (wyłączenie z umowy)	ryż i mąka ryżowa
Umowa z Meksykiem	tusze i półtusze wołowe, niektóre przetwory wołowe, cukier, syropy smakowe	tusze i półtusze wołowe
EPA z Japonią	produkty mleczarskie, niektóre sery, wyroby czekoladowe, przetwory owocowo warzywne, niektóre przetwory zbożowe, niektóre wyroby czekoladowe	wieloryby, delfiny i morświny, ryż oraz mąki, kasze, mączki z ryżu, przetwory spożywcze z ryżu, niektóre wodorosty
CETA z Kanadą	żywy drób domowy, mięso i podroby z drobiu, tłuszcz drobiowy, mleko i śmietana oraz przetwory spożywcze z nich, masło i pozostałe tłuszcze, ser i twaróg, jaja ptasie i przetwory, tłuszcze roślinne, przetwory ze zbóż i mąk	żywy drób domowy, mięso i podroby jadalne z drobiu, jaja ptasie

Ułatwienia w zakresie barier technicznych i regulacyjnych

- W umowach strony zwykle potwierdzają swoje prawa i obowiązki wynikające z Porozumienia WTO w sprawie barier technicznych w handlu (WTO Agreement on Technical Barriers to Trade – TBT).
- Strony zobowiązują też do zacieśnienia współpracy w dziedzinie przepisów technicznych, norm, metrologii, nadzoru rynku, akredytacji i procedur oceny zgodności.
- Uzupełnieniem ogólnych uregulowań są często dodatkowe protokoły.

Normy sanitarne i fitosanitarne

Umowy odwołują się zazwyczaj do dwóch podstawowych zasad porozumienia SPS

- ❖ **Zasada regionalizacji** pozwala, w razie wystąpienia ognisk choroby u zwierząt, utrzymać eksport z regionów niedotkniętych chorobą.
- ❖ **Zasada ekwiwalentności** mówi o tym, że strona importująca uzna środki sanitarne lub fitosanitarne za ekwiwalentne, nawet jeżeli takie środki różnią się od ich własnych, jeżeli strona eksportująca obiektywnie wykaże, że jej środki zapewniają właściwy poziom ochrony sanitarnej lub fitosanitarnej stronie importującej.

Reguły pochodzenia towarów

Reguły pochodzenia to zasady określające przynależność wytworzonego wyrobu do danego kraju/regionu. Stanowią one bardzo ważną sprawę w umowach o wolnym handlu.

- Określają warunki, które muszą zostać spełnione, aby dany produkt został uznany za pochodzący z danego kraju czy regionu i tym samym korzystał z preferencyjnych warunków wymiany przewidzianych w umowie.
- Za pochodzący z danego kraju uznaje się produkt całkowicie uzyskany w danym kraju (dotyczy głównie produktów rolno-spożywczych) lub uzyskany z materiałów niepochodzących z danego kraju, pod warunkiem, że ich udział nie przekracza określonej wartości procentowej, bądź poddany jest odpowiedniemu przetworzeniu i obróbce.

Ochrona praw własności intelektualnej

Umowy przewidują ochronę nazw produktów z oznaczeniami geograficznymi.

Oznaczenie geograficzne jest definiowane jako słowne oznaczenie, które odnosi się bezpośrednio lub pośrednio do nazwy miejsca, miejscowości, regionu lub kraju. Stosuje się je do produktów, których jakość, charakterystyka lub renoma są zasadniczo związane z danym miejscem (np. szynka parmeńska, ser grana padano, feta, wino tokaj, porto).

**Chroniona Nazwa
Pochodzenia**

**Chronione Oznaczenie
Geograficzne**

Polska - 9 ChNP, 24 ChOG,
2 napoje spirytusowe

UE - 651 ChnP, 787 ChOG,
1586 win, 5 win aromatyzowanych
230 napoje spirytusowe

Polskie oznaczenia geograficzne w umowach UE

Produkt GI	Ukraina	Gruzja	Mołdawia	Kanada	Meksyk	Korea Płd.	Singapur	Japonia	Wietnam	Mercosur
Polska Wódka	+	+	+			+	+	+	+	+
Wódka ziołowa z Niziny Północnopodlaskiej aromatyzowana ekstraktem z trawy żubrowej	+	+	+			+	+	+	+	+
Bryndza Podhalańska	+	+	+							
Oscypek	+	+	+							
Wielkopolski ser smażony	+	+	+							
Miód wrzosowy z Borów Dolnośląskich	+	+	+							
Andruty Kaliskie	+	+	+							
Rogal świętomarciński	+	+	+							
Wiśnia nadwiślańska			+							

Mołdawia +18 (Redykołka, Ser koryciński swojski, Miód drahimski, Miód kurpiowski, Podkarpacki miód spadziowy, Fasola korczyńska, Fasola Piękny Jaś z Doliny Dunajca, Fasola Wrzawska, Jabłka grójeckie, Jabłka łąckie, Śliwka szydlowska, Suska sechłońska, Truskawka kaszubska, Karp zatorski, Cebularz lubelski, Kołocz śląski, Obwarzanek krakowski)

Gruzja +22 (Jagnięcina podhalańska, Kiełbasa liseicka, Krupnioki śląskie, Redykołka, Ser koryciński swojski, Miód drahimski, Miód kurpiowski, Podkarpacki miód spadziowy, Fasola korczyńska, Fasola Piękny Jaś z Doliny Dunajca, Fasola Wrzawska, Jabłka grójeckie, Jabłka łąckie, Śliwka szydlowska, Suska sechłońska, Truskawka kaszubska, Wiśnia nadwiślańska, Karp zatorski, Cebularz lubelski, Chleb prądnicki, Kołocz śląski, Obwarzanek krakowski)

Mechanizm wpływu

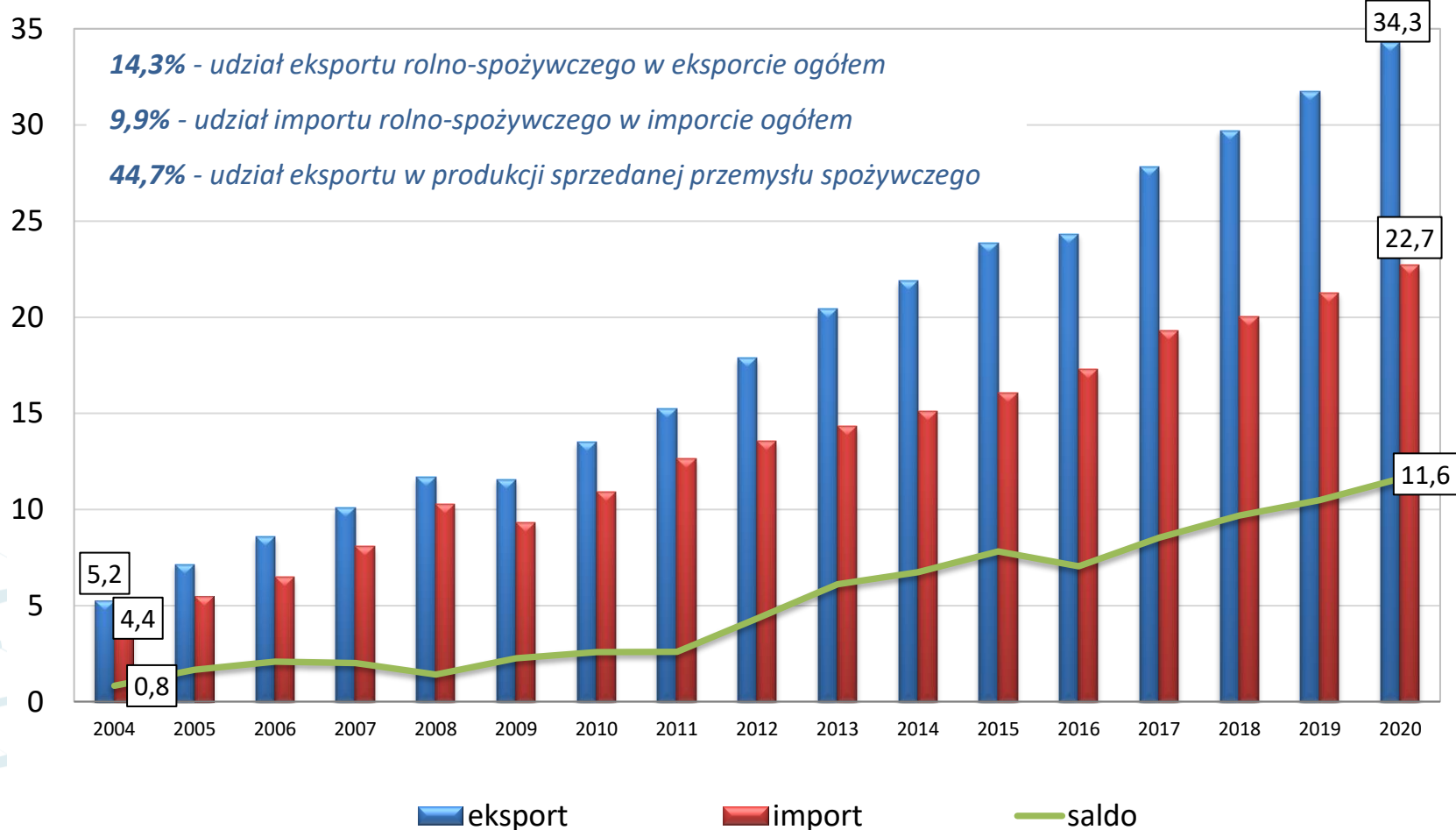
Eksport z Polski

- ✓ niższa stawka celna zwiększa konkurencję cenową
- ✓ większe możliwości zbytu
- ✓ konkurencja ze strony innych państw UE

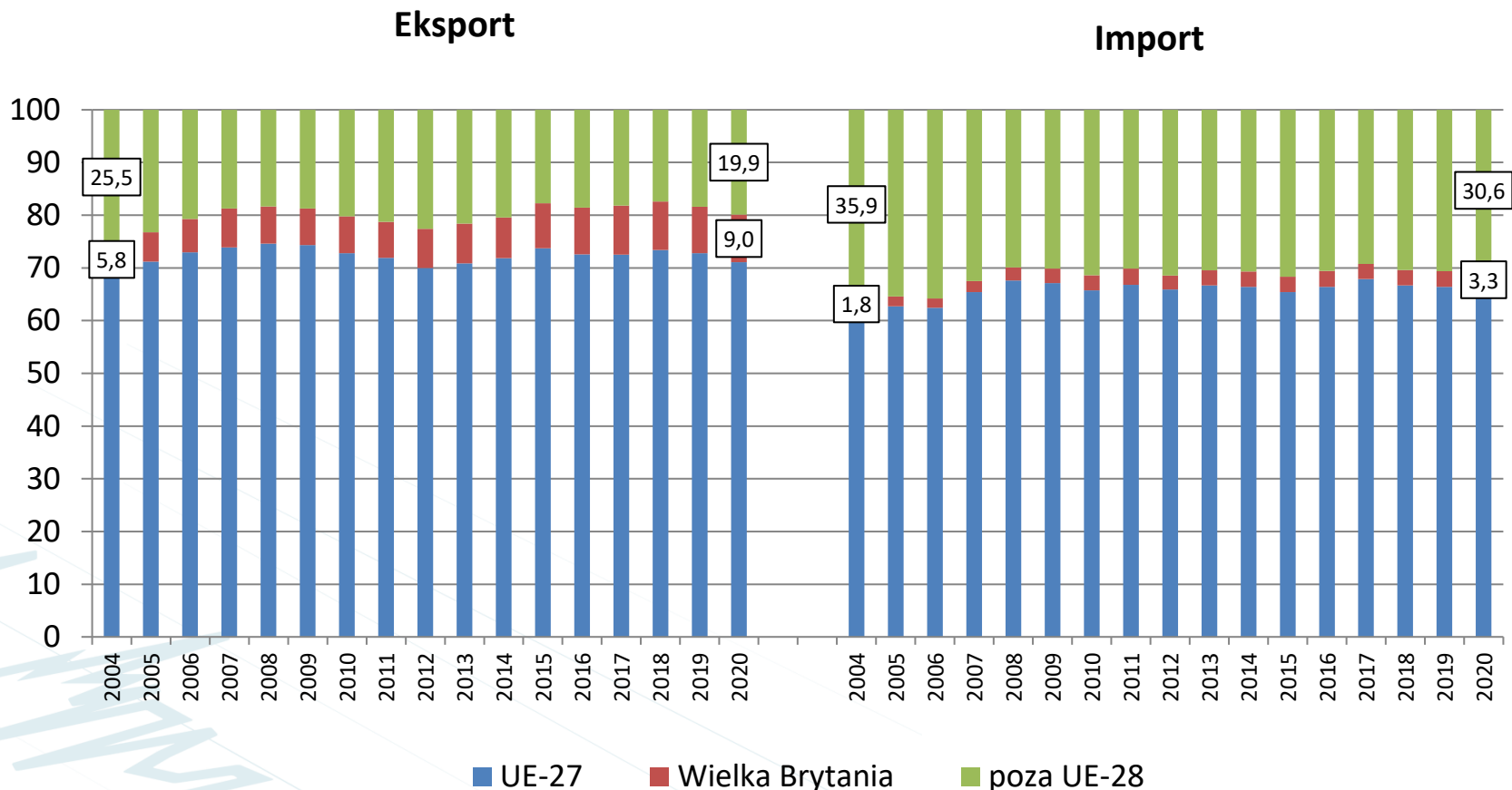
Przywóz do Polski

- ✓ niższe ceny w imporcie
- ✓ korzyści dla konsumentów krajowych
- ✓ niekorzystne dla producentów
- ✓ zwiększenie konkurencji na rynku UE

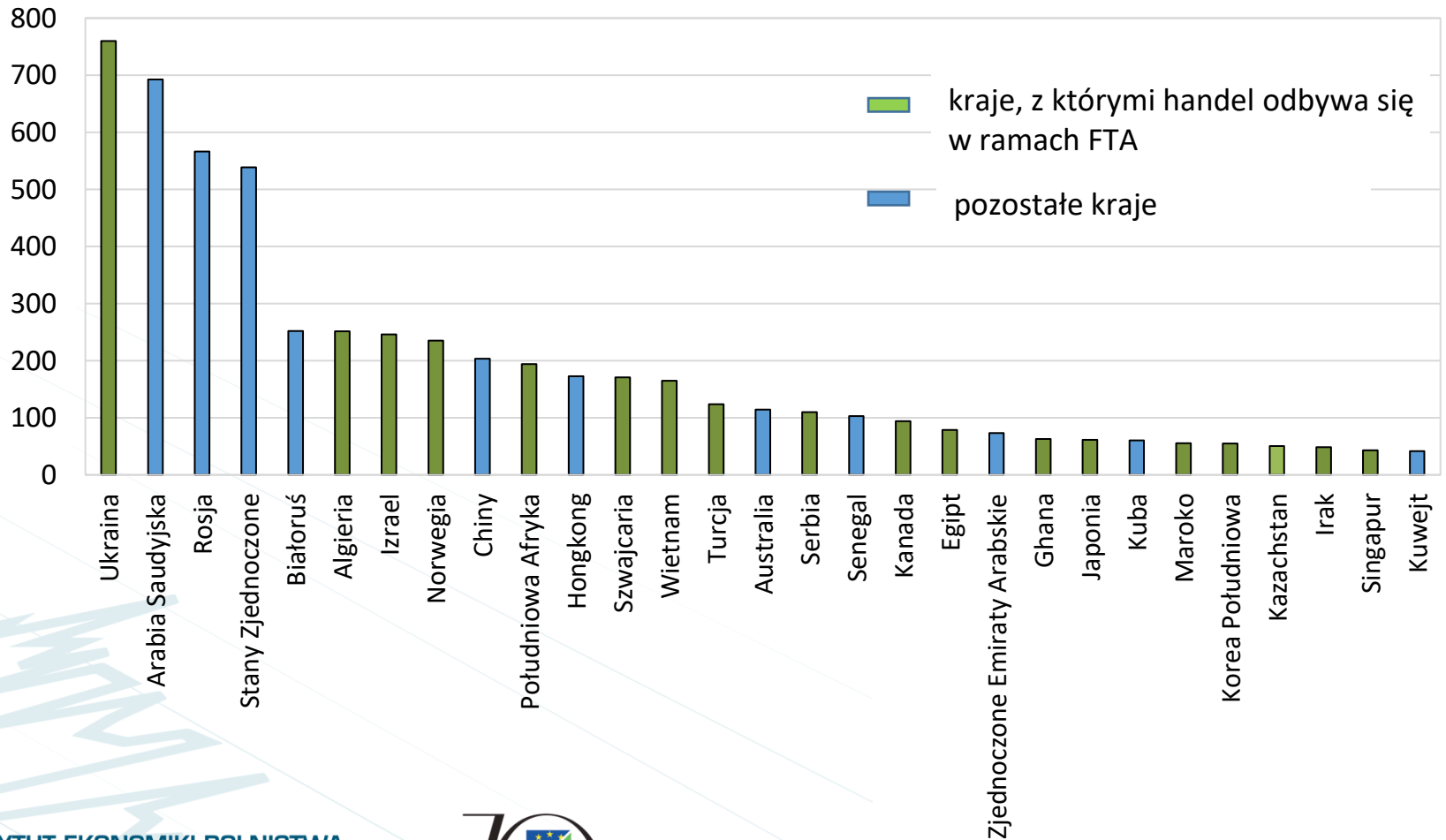
Polski handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi (mld EUR)

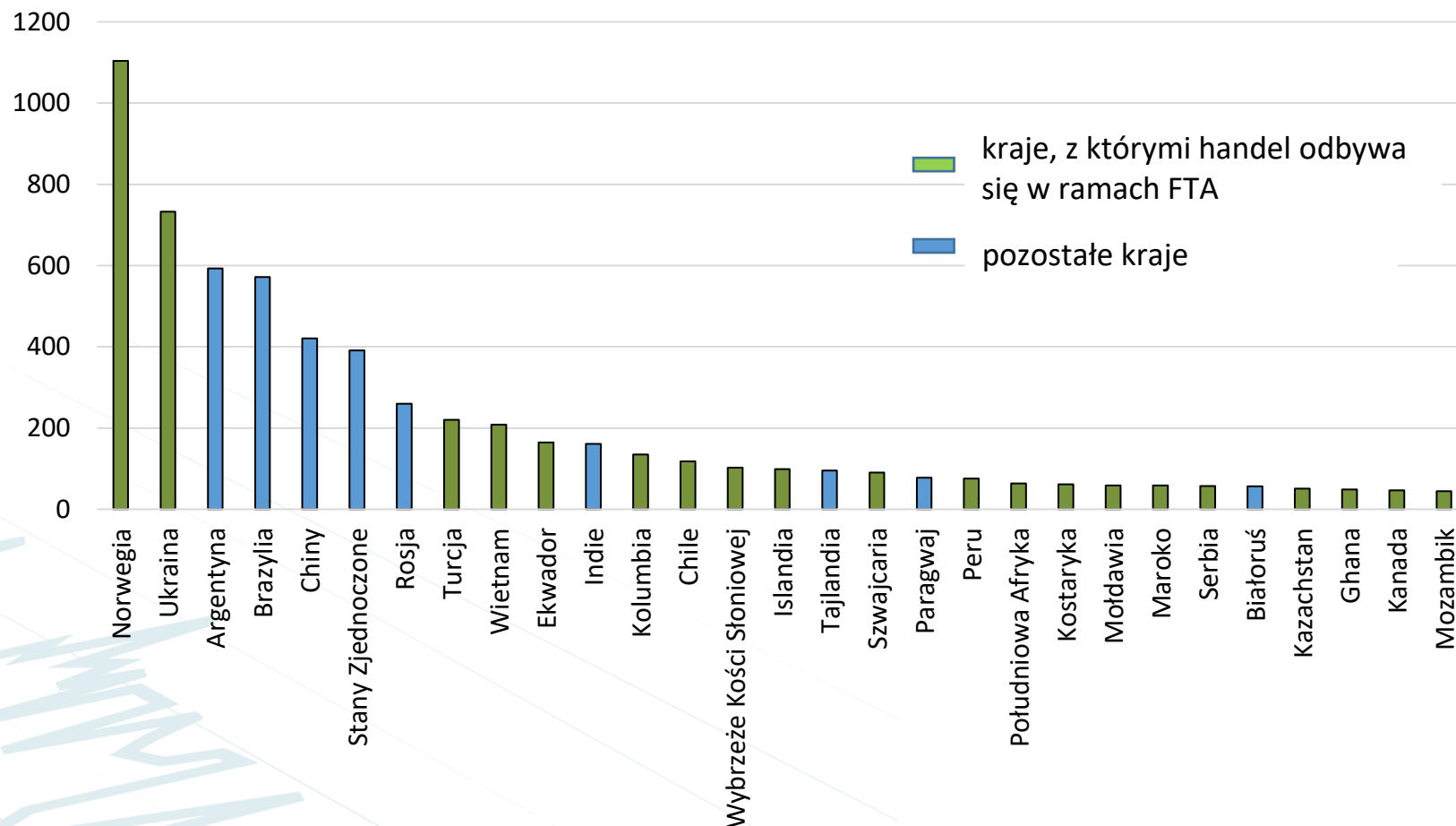
Struktura geograficzna polskiego eksportu i importu rolno-spożywczego (%)

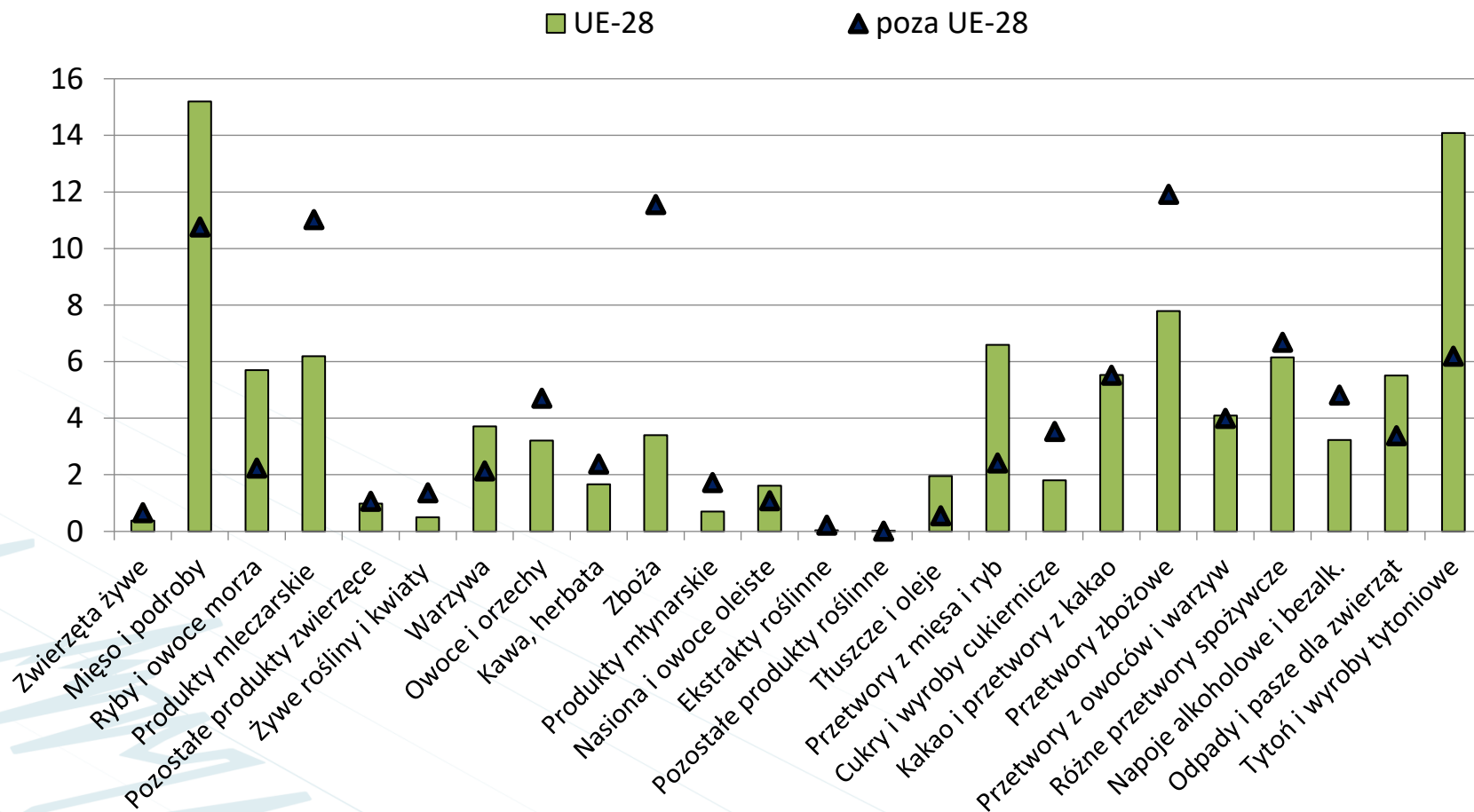
Główni pozaunijni odbiorcy produktów rolno-spożywczych z Polski w 2020 r. (mln EUR)

Główni pozaunijni dostawcy produktów rolno-spożywczych do Polski w 2020 r. (mln EUR)

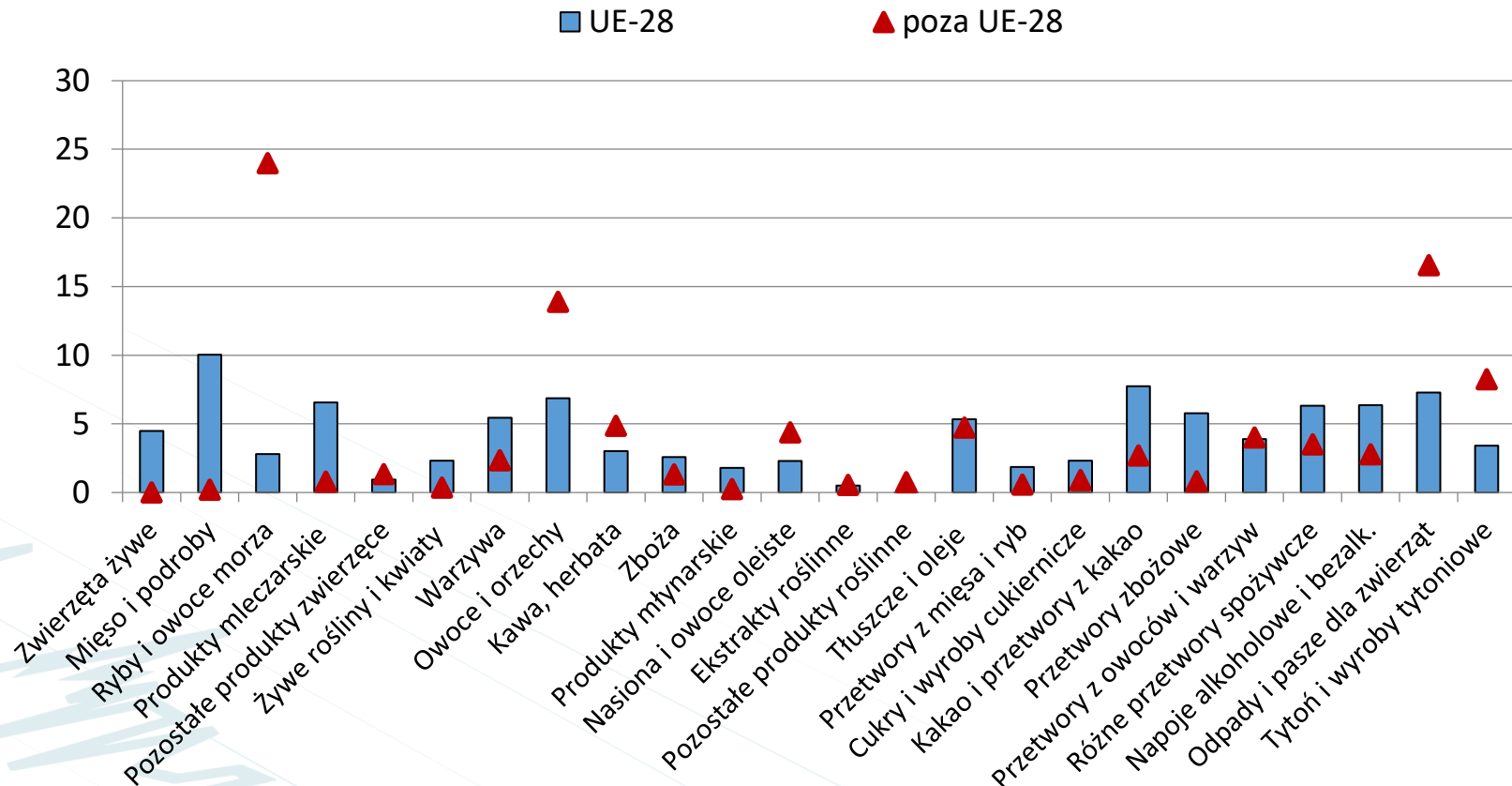

Struktura towarowa polskiego eksportu rolno-spożywczego w 2020 r. (%)

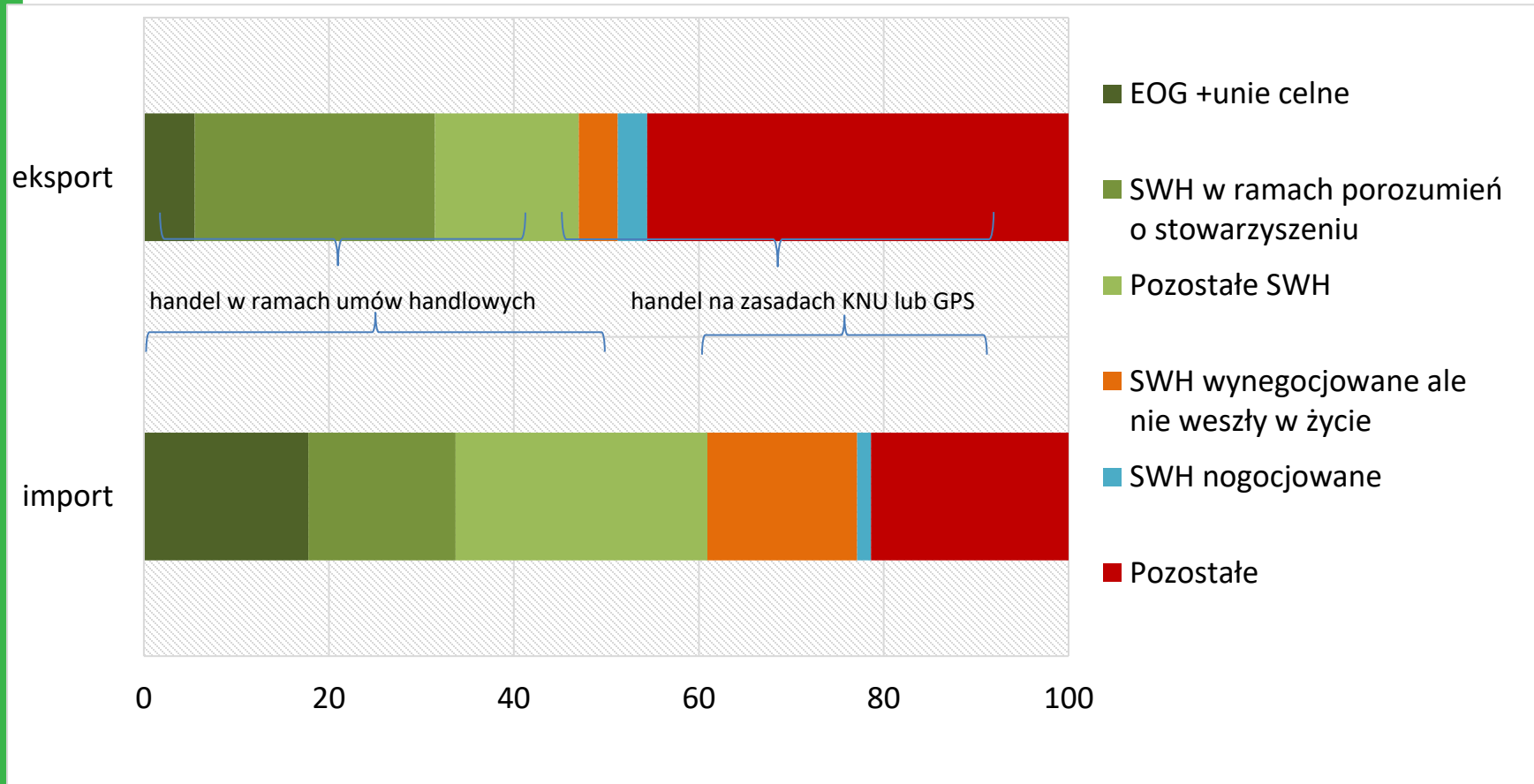

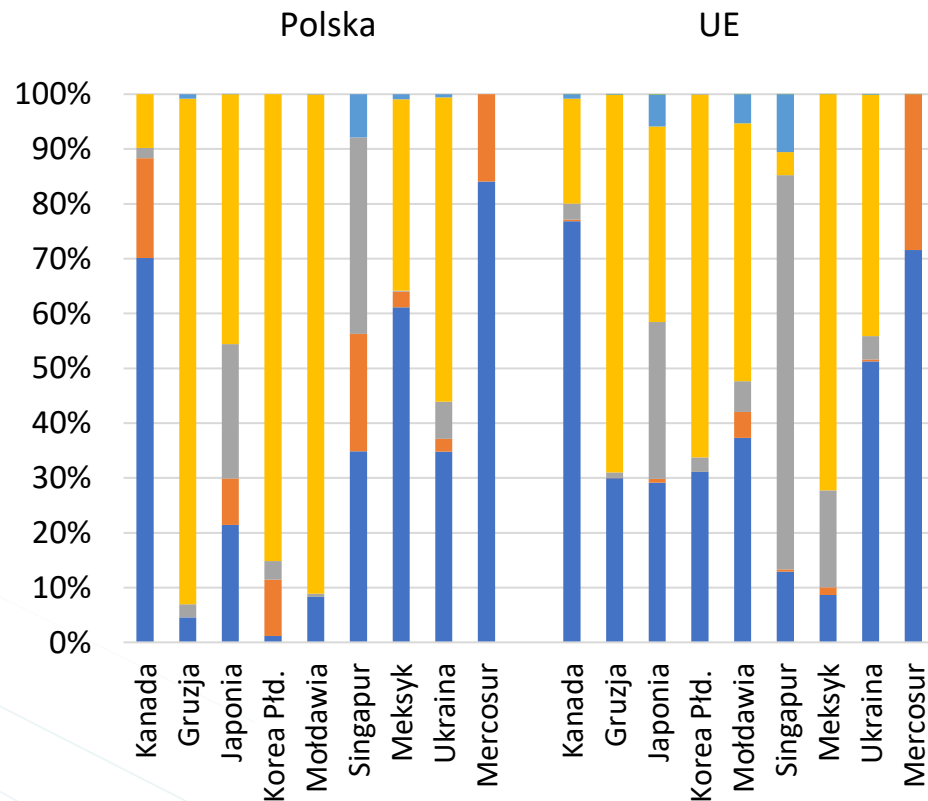
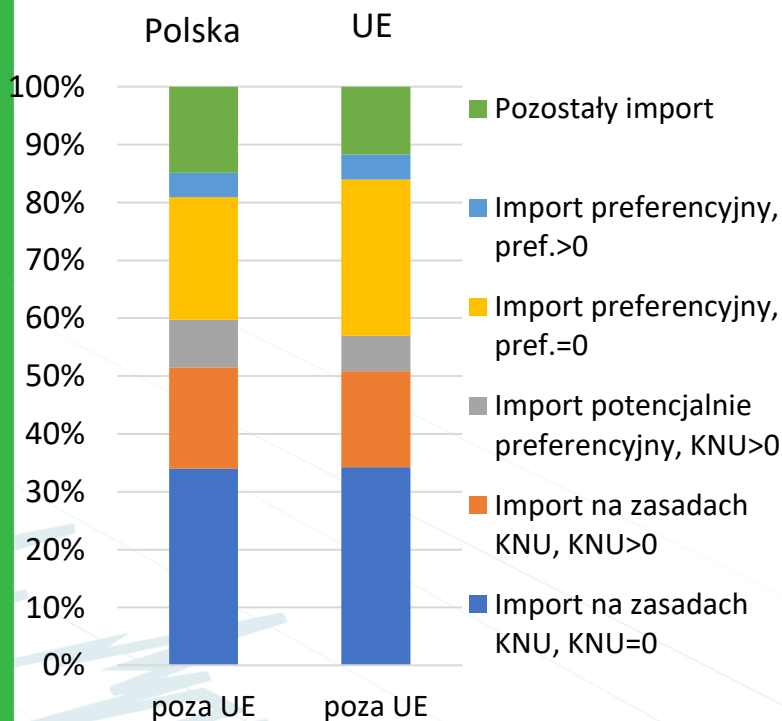
Struktura towarowa polskiego importu rolno-spożywczego w 2020 r. (%)

Struktura handlu rolno-spożywczego z krajami spoza UE-28 w 2020 r. (%)

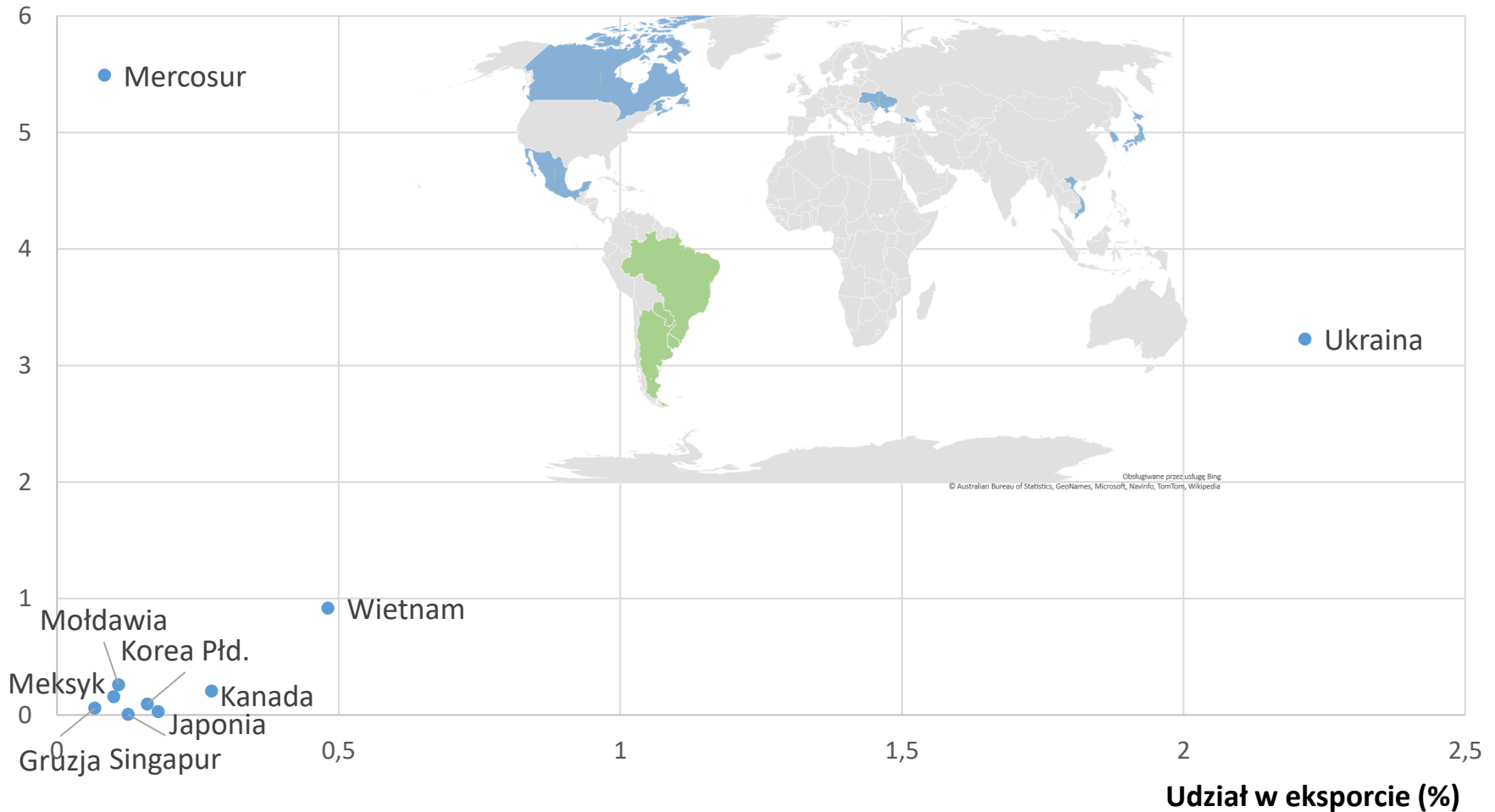

Struktura importu rolno-spożywczego Polski i UE według charakteru preferencji w 2020 r. (%)

Udział wybranych krajów w polskim eksporcie i imporcie rolno-spożywczym w 2020 r. (%)

Udział w imporcie (%)

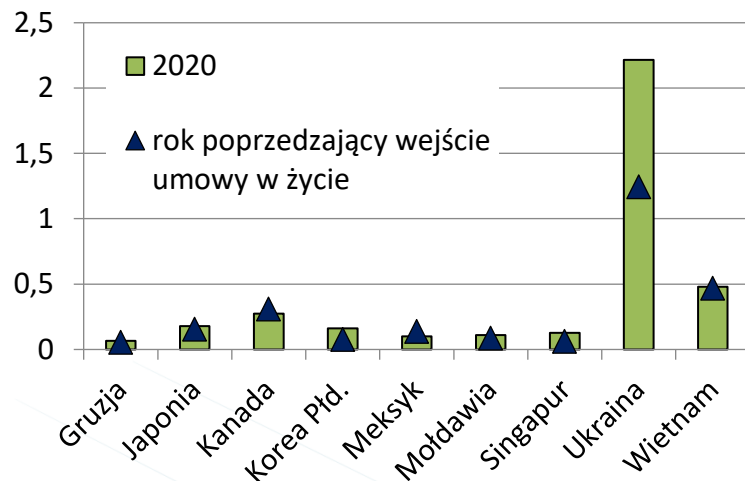

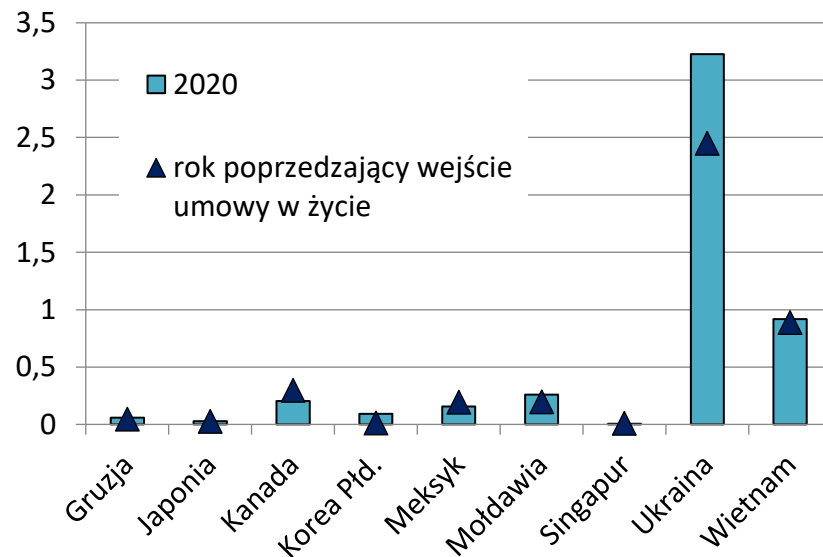

Zmiana w eksporcie i imporcie Polski w ramach umów FTA

Udział w eksporcie

Udział w imporcie

Kraj	Gruzja	Japonia	Kanada	Korea Płd.	Meksyk	Mołdawia	Singapur	Ukraina	Wietnam
Okres obowiązywania umowy	5 lat	2 lata	4 lata	10 lat	3 lata	5 lat	2 lata	5 lat (exp) /7 lat (imp)	1 rok
Dynamika wzrostu eksportu (2020/rok poprzedzający wejście FTA w życie)	1,7	1,3	1,2	5,1	0,9	1,8	2,3	2,3	1,1
Dynamika wzrostu importu (2020/rok poprzedzający wejście FTA w życie)	1,8	1,2	0,9	16,6	1,0	1,9	0,7	1,7	1,1

Eksport i import wybranych produktów na Ukrainę

Linia taryfowa CN-6	2015 (exp)/ 2013 (imp)	2020	Cło przed DCFTA	Harmonogram liberalizacji
	mln EUR		%	
EKSPORT				
040690 - Sery	3,8	60,0	10	bez cła po 5 latach
230910 - Karma dla psów lub kotów	8,6	55,3	5	bez cła lub po 7 latach bez cła
090121 - Kawa, palona	12,8	42,9	5	bez cła po 5 latach
190590 - Wyroby piekarnicze	1,4	21,3	10	bez cła
180631 - Wyroby czekoladowe	0,2	17,4	10 lub 5	bez cła
040510 - Masło	0,0	15,9	10	30% redukcji w ciągu 5 lat
IMPORT				
150710 - Olej sojowy	27,8	118,3	3,2	bez cła
151211 - Olej słonecznikowy	12,1	77,3	3,2	bez cła
040900 - Miód naturalny	13,6	32,3	17,3	kontyngent taryfowy 5 000 - 6 000 t
081120 – Maliny mrożone	0,1	25,3	14,0	bez cła
170490 - Wyroby cukiernicze (włącznie z białą czekoladą)	0,2	15,4	9,1 + 45,1 EUR/ 100 kg/net MAX 18,9 + 16,5 EUR/ 100 kg/n	bez cła
020713 - Mięso drobiowe	-	7,1	102,4 EUR/ 100 kg/net	kontyngent taryfowy 16 000 - 20 000 t

Szanse, zagrożenia i wyzwania (1/4)

- Umowy o wolnym handlu UE umożliwiają poprawę dostępu do pozaunijnych rynków zbytu, których obecny udział w polskim eksporcie wynosi 20% i należy do jednego z najniższych w UE (średnia dla UE-27%).
- Spośród krajów, z którymi UE zawarła kompleksowe umowy o wolnym handlu po 2010 roku, najważniejszym partnerem handlowym Polski jest Ukraina, która w 2020 roku była największym spośród krajów trzecich odbiorcą produktów rolno-spożywczych z Polski oraz drugim (po Norwegii) źródłem importu. Znaczenie pozostałych krajów w handlu rolno-spożywczym Polski pozostaje relatywnie niewielkie.
- Zniesienie lub redukcja ceł ułatwia dostęp do rynku partnera. Jednakże poza spełnieniem norm z zakresu przepisów sanitarnych i fitosanitarnych oraz bezpieczeństwa żywności, eksporter musi wykazać, że dany produkt spełnia reguły pochodzenia, uprawniające go do skorzystania z preferencji, co generuje dodatkowe koszty.

Szanse, zagrożenia i wyzwania (2/4)

- W przypadku wrażliwych dla danego kraju produktów, umowy umożliwiają skorzystanie z kontyngentów bezcłowych. Jednakże z tego kontyngentu mogą skorzystać inne kraje unijne, co powoduje wzrost konkurencji wśród unijnych producentów.
- Umowy handlowe umożliwiają lepszą współpracę w zakresie regulacji i norm SPS dzięki specjalnemu Komitetowi ds. Środków Sanitarnych i Fitosanitarnych, co daje szansę na szybsze porozumienia i możliwości rozpoczęcia bądź wznowienia eksportu.
- Umowy o wolnym handlu zapewniają wysoki poziom ochrony europejskich oznaczeń geograficznych. Produkty te w dużej mierze stanowią o sile konkurencyjnej przemysłu spożywczego UE. W interesie Polski jest zatem zwiększenie liczby polskich oznaczeń geograficznych chronionych na rynkach krajów zagranicznych.
- Otwarcie nowych rynków dla unijnych produktów rolno-spożywczych umożliwia wykorzystanie potencjału eksportowego innego kraju UE poprzez zostanie poddostawcą eksportera z tego kraju.

Szanse, zagrożenia i wyzwania (3/4)

- Trudno oczekiwać, że obecnie marginalne rynki z punktu widzenia polskich eksporterów, za kilka lat mogą stać się poważnymi rynkami zbytu dla polskich artykułów rolno-spożywczych. Wejście na rynki państw Ameryki Południowej jest niemal niemożliwe, ponieważ ta część świata dysponuje znacznymi nadwyżkami podstawowych artykułów rolno-spożywczych. Trudno także się spodziewać znaczącego wzrostu eksportu do Kanady. Potencjalnymi rynkami zbytu, na których będzie możliwe ulokowanie rosnącej produkcji są zatem niektóre państwa Azji i Afryki. Jednakże eksport do tych krajów obarczony jest dość dużym ryzykiem.
- Przyszły rozwój polskiego handlu produktami rolno-spożywczymi będzie determinowany przez wiele różnych czynników, przy czym podstawową rolę odgrywać będzie unijna polityka handlowa oraz koniunktura gospodarcza na rynkach zewnętrznych.
- Wydaje się jednak, że w najbliższym czasie najważniejszymi czynnikami determinującymi rozwój polskiego handlu produktami rolno-spożywczymi będą w dalszym ciągu zawirowania wynikające z pandemii COVID-19, a także skutki brexitu.

Szanse, zagrożenia i wyzwania (4/4)

- Ważnym zagrożeniem dla polskiego sektora rolno-spożywczego jest nadmierny import z krajów o niższych kosztach wytworzenia i niższym poziomie standardów (np. import mięsa drobiowego z kością z Ukrainy).
- Największe obawy mogą przejawiać polscy producenci wołowiny, mięsa drobiowego oraz cukru w związku z umową UE z Mercosurem. Skala zagrożenia zależy będzie od stopnia otwarcia unijnego rynku na przywóz wrażliwych dla UE artykułów rolnych. Warto podkreślić, że Brazylia jest największym eksporterem wołowiny, mięsa drobiowego oraz cukru na świecie.

Dziękuję za uwagę!

bulkowska@ierigz.waw.pl

**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOSCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**

